

Universitätsbibliothek Paderborn

Acta Ecclesiae Mediolanensis

Actorvm Ecclesiae Mediolanensis, Pars Tertia - In Qva, Liber Memorialis Ad
populum Ciuitatis, & Dioecesis Mediolanensis, A Beato Carolo Borromaeo
Titvli Sanctae Praxedis compositus continetur

Borromeo, Carlo

Brixiae, 1603

Carolus ad Regem mittit, qui de suis, ministrotumque regionum rebus
plenè doceat. cap. 11.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10502

vestro corona participes. Sic enim Abraham pollicitus est Dominus, *Benedicentibus tibi benedicam, maledicentibus maledicam.* & quamquam vestra, bonorumque omnium opinio non sinebat nos suspicari quicquam à Pastore vestro grauius, aut secus quam par esset, decretum fuisse; tamen querelas expositas bonam in partem accipimus, laudamusque vestrum consilium eas ad nos deferendi, nostroque iudicio standi: sic enim facere decebat filios optimos; atque huic sanctæ Sedi addictissimos, quo nomine semper vos amauimus. Vt igitur vestræ postulationi satisfacere remus, considerauimus omnia quæ diligentissime: & quia rationi maxime consentanea, vobisque ad seruandum salutaria, & fructuosa esse iudicauimus; hortamur vos, vt ea prompto, atque alacri animo amplectamini; ac non modo nihil obsetis, sed vestris etiam studijs, auctoritate, opera, executionem adiuuetis: nos enim Cardinali ipsi in omnibus mentem etiam nostram aperuimus, & declarauimus: Neque vero ignoramus posse decreta ipsa in hoc initio videri nonnullis paulo duriora; sed euadent sua uia, ac facilia, si bona voluntas accesserit, quam debet quisque à Deo postulare, certissimeque expectare: angustia, atque aspera via est, quæ ducit ad vitam; si corruptam scilicet naturam spectemus: at si Dei gratiâ, Iugum meum suaue. Vbi vero ad obediendi voluntatem vsus etiam accesserit; experientur homines leuissima esse ea, quæ initio ducebant grauissima. Maxime autem debet

omnes consolari optima Pastoris voluntas: nihil enim aliud laborat, nisi de gregis sibi à Deo commissi incolumitate, & salute; quam etiam sua ipsius uia semper anteposuit, tanta cum charitate, quantam omnes perspexistis. Committite vos igitur eius manibus, quas vestris commodis, & saluti paratas, atque inservientes grauissimis temporibus experti estis: animumque inducite, talis, tamque. vestri amantis Pastoris decretis acquiescere, inque eo gratissimum vos Deo facere, vestroque officio satis facere existimate; sic enim fruemini ea pace, quam Christus tantopere commendauit.

Ræscriptum legati non reddiderunt: sed exemplum eius cum in consilio ciuitatis Carolus recitari curasset; Decuriones, quibus nihil minus cordi erat; quam ea legatio; quique acta Caroli, pioque conatus non infringi, sed confirmari volebant; neque responsum à legatis exegerant; & Pontificias litteras, vt gratas, & iocundas, quæ decebat reuerentia, & obsequendi voluntate acceperunt.

Erat ea de Philippo Rege Caroli opinio; vt quæcumque à Regijs administris in Mediolanensium moribus, ad Christianæ disciplinæ normam dirigendis impedimenta, difficultatesque incurreret; quascumque contentiones, oppugnationesque sustinerat; ea sibi minime euentura fuisse confideret, si cū Rege ipso nemine intercedente agere potuisset. Si quid durius ab eodem fortasse visum esset emanare, si quid minus potuisset obtineri: id aliorum vitio factum esse, qui res pro turbido suo sensu, animoque perturbato, corrupte referrent: Regisque, & consilij eius animos in Carolum incendere studerent. Vt eiusmodi vitaret incommodum, per

Nun-

Carolus ad Regem mittit, qui de suis, ministrorumque regionum rebus plene doceat. CAP. XI.

Nuncios præsertim Pontificios, sapius, quæ accidebant, quæ ipse sentiret, quæque fieri oportere iudicaret, ad Regem retulerat. sed quoniam publicis internuncijs, alijsve agentibus, qui vilitate modo negotium procurarent, res ipsa, uti erat satis persuaderi non videbatur; & negotia semper ad consilium recidebant, ibique, & civili quodam iudicio plerumque oppressa interibant, diu in animo habuit, sacri ordinis hominem mittere; qui simplici quadam ratione, & à consuetudine ceterorum negotiorum separata, utens, semel veritatem rerum omnium sincere, ac religiose exponeret: Caroli ipsius animum, & consiliorum, studiorumque intimam rationem aperiret; quæ item nominatim referri oporteret, quæ auxilio Regis indigerent, ea proponeret. Id genus agendi, Regi sperabat pro eius bonitate probatum iri. Huiusmodi consilium cum ad eam diem distulisset; fecit Gubernatoris nouæ contentio, quæ nimium iam extramodum processerat; ut aliam moram interponere nollet; præsertim quia viri sapientes ita cum eo eensebant. Carolo igitur huius historiae scriptore ad eam rem uti constituit, quem ante Gubernatoris ægrotationem ad id inuitatum; neque mortis tempore plene instructum; post mortem nihilominus misit; quia non huius solius, sed omnium Præsidum etiam futurorum causa, missio illa necessaria videbatur. rem omnem secretò haberi constituit, ne quid contra quiscquam moliretur. In finibus Lusitaniz Rex in vrbe, cui Pax Augusta nomen est, morabatur. eò Carolus cum peruenisset, prid. nonis Augusti, Regis aduendi, & alloquendi facultatem quærit: respondetur, nisi magna cum breuitate id fieri non posse; Regem in pos-

Pars III.

sessione Lusitani regni adipiscenda die, nocteque esse occupatum. deum impetrat, ut Regi nunciatur clericum Italum adesse; qui se ad eum litteras, mandataque habere de rebus magni momenti affirmet; petatque ut in eius conspectum modò venire liceat, ibi redditurum, litteras, & à quo, quamque ad rem missus sit; paucis dicturum: de cetero facturum, quod iuberetur. Cum Rex consensisset; tertio post aduentum die, clericus introductus breuiter vnde veniat, & genus mandatorum exponit: à Rege ipso audiri postulat; idque antequam nouus Gubernator provinciz Mediolanensis deligeretur, tradit litteras. capsulam offert, in qua dimidiatum corpus infantis, ex ijs, qui Herodis iussu olim, infantis Christi Domini causa occisi fuerant, Mediolano allatum, decorè continebatur. Sacras reliquias Rex collaudat, flexo genu cum clerico veneratur; vultuque pie admoto tangit, quasi crucem formans. tum clericum gratias agere Carolo iubet de tali munere; & in scriptis, quæ agenda haberet, afferre. Clericus quæ posset scriptas sese allaturum respondit; sed plura etiam fuisse mandata, quæ referret verbis, quæ dedisset lecturum; quæque dicere vellet mox etiam auditorum, benigne admodum Rex pollicetur. post triduum Clericus quæ scribi posse existimauerat, ea ad Regem affert. quibus ille acceptis, iubet etiam dicere. Clericus cur eiusmodi ordinis hominem, & in eo potissimum tempore Cardinalis misisset, aperuit. nullo patrono, vel adiutore, immo nullo conscio, regium ipsum conspectum se recta petiisse: ut ita diuina tantum spectari, Dei causam agi, nihilque esse in toto negotium artium humanarum: satis intelligi posset. nonnulla de Cardinalis mente, consilij, animoque in Deum, in Ecclesiam, in Re-

li 3 gem

gem ipsum commemorauit, tum obsecrauit, vt cum talis causa tali ratione ageretur; ne ad publica consilia, neue ad ciuilibus prudentia homines deferri vellet; sed secum haberet, aut cum religiosis tantum viris iuberet communicari. Addidit, quae hoc modo breuiter perstringi possunt: De iuris, potestatumque controuersijs nihil se dicturum; eas Cardinalem iudici summo relinquere, Romae diri mendas, quibus satisfecit se crederet, cum ecclesiae argumenta, testimoniaque tantum iussisset supeditari. de moribus, de spiritali disciplina, de progressu pietatis populi Mediolanensis, de diuino honore, gloriaque sese acturum. horum causa dolere Cardinalem, & conqueri, cum plurima, quotidie magistratus impedimenta rebus ijs afferrent; quae salutariter, singularique adeo virtute Mediolanenses alioqui facere posse, multis argumentis, factisque ipsis clare demonstraretur. Boni plurimum illos disturbasse primo; si non de iurisdictione controuersijs excitandis; quod tamen ipsum episcopalis administrationis vim, cum multorum salute coniunctam, non parum retardauerat, at earundem certe causarum agendarum ratione; tum contentionibus studiose faciendis; omnino ijs committendis, quae ad episcopalem dignitatem, & ecclesiasticam auctoritatem offendendam, sacrasque sententias contemnendas ex se pertinerent: quod quidem vel maximum esset viae salutaris impedimentum. Vi pro iure adhibita, ecclesiae ministro manum iniectis; inuisitata asperitate publice quassato exilium denunciasse. Terribili edicto promulgato, licet aliud verba spectare viderentur, re ipsa forum ecclesiasticum scribis, notarijs, ministris omnibus spoliatum fuisse. Quas res facientibus immineret anathematis poena, eas saepius attigisse. eadem affe-

ctos poena; neque consuetudine reliquorum, neque rebus agendis, vt ius, fasque erat, abstinuisse: publicis factis quodammodo professos, non timere se grauissimam Ecclesiae poenam. Multa eiusmodi narrare posse singillatim, quae tamen putaret iam ad regias aures peruenisse. Discere superiorum exemplo nimis facile licentiam, & contempcionem eiusmodi, inferiores. ita neque improbos contineri; neque imbecilles animos sustineri posse. Plurima facta suppetere, quibus, vel impedito Praesulis officio, improbis peccandi licentia relicta erat; vel proposito Magistratum exemplo, ex priuatorum audacia, contumaciaque, despecta fuerat, sacrosancta fori ecclesiastici auctoritas; & rebus, personisque sacris vis illata. Sed vel pauca satis, superque esse; prorsus inaudita, & tali tempore, talisque Regis imperio indignissima. Quomodo enim remoto Magistratum exemplo, vel potius auctoritate; pauci clerici tantum animi, atque audaciae sumpsisset, vt Antistiti suo Cardinali publice resisterent; sic aridis districtis gladijs obijcerent; detruderent ecclesiam, & pene precipitem agerent: & praeterea etiam publicis scriptis notare auderent? quomodo imbelles homines contra eundem coniurassent; teterimusque apostata tantum facinus suscepisset, vt sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalem, sacris occupatum tormento conaretur transuerberare? vt nihil diceretur de sceleribus, quae nonnulli, presbyteris etiam in ipsa ecclesia cedendis, commississent. Non longe abesse perditos mortales haereticos, immo etiam saepe adesse commercij causa: quibus ecclesiasticam potissimum auctoritatem destruerere propositum esset; vt eo quasi fundamento disturbato, omnis disciplina, pietasque corrueret. Quidnam causa tandem esset, vt tantum con-

ventionis, & pugna iurisdictionis causa susciperetur, non satis intelligi. sed tamen ita esset, vt magistratus videri volebant: quid ad iurisdictionem; nouas semper aduersandi, calumniandique causas querere: sic cum sacro Pastore, patreque, vt cum aduersario, vel hoste fere se habere: regia rei nomen ad remotissima trahere: perturbatisque animi sui motibus semper obtendere; id quod inter alia Cardinalis non mediocriter doleret. Ita iactatum palam; Cardinalem viam sibi latenter parare ad ditionem Mediolanensem occupanda; eum scilicet, qui opibus abiectis, posthabita hominum gratia, totum se Deo dicasset. Suspicionem verbis tantummodo elatam, nimis indignum erat, at ab ipso Praefide provinciae factis fuisse confirmatam. arcem Arouensem propterea Borromeijs ereptam; si delissimamque Regi familiam quodammodo notatam; id vero quale esset, grauisimo Regis ipsius iudicio relinqui. Non absimili nomine priorum hominum societates esse dissipatas; quasi exercitum quendam sibi ex ea pia, imbellique multitudine Cardinalis sibi compararet. quae cum in sacris aedibus ornandis: sacroque cultu honestandis, antea curam, operam, laborem, pecuniam pie poneret; diesque Deo dicatos, bene factis, precationibusque sacris obeundis consumeret: ad otium, gulam, luxuriam, malas omnino artes magna ex parte conuersa, & dilapsa erat. in qua quidem vastitate, cum pijs omnibus dolendum esset vel maxime; dixerunt quidam tamen gaudentes, repertum tandem, quod Cardinalem in corde acriter pungeret: quasi clare aperientes, quod obscurum alioqui magnopere non erat: non quae regio imperio vsui essent, curari; sed quae Cardinali essent iniucunda. Ita choreas, & saltationes quas iam fere sacrorum hominum cura, & labor excluserat,

deleueratque; restitutas, & defensas: vnde rixas, homicidia, turpes amores, quotidie proficisci: non modo vsus doceret; sed Gubernatorum ipsorum edicta demonstrarent; quibus expressa multorum, grauiumque malorum causa, olim ex prohibita fuerant. ita sacros dies, qui ob animae commodum, ac salutem sunt; instituti; corpori, voluptatique datos: matres, foeminaeque innumerabiles à rebus animo fructuosas, ad perniciosas voluptates abstractas. Eò venisse postremum Gubernatorem: vt contra edictum Cardinalis, anathematis sententia munitum, ipso dominico die, & eo, qui caput esse Quadragesimae declaratus erat, ludis equestribus operam dare Mediolanenses curauerit: cum id impetrare non potuisset, induxisse, ac pene coegisse ad id homines externos: ipsum vna cum filijs astitisse. Si haec omnia fortasse publici iuris, potestatisque tuendae speciem aliquam habere viderentur: etiam ad longinquiora multò, indignioraque Principem venissent: quae nullo modo possent consueti nominis integumentis inuolui. Ciuitatis Decuriones nihil eiusmodi cogitantes, & ab ijs contentionibus alienos, sollicitasse, impulisse; vt multa quae Carolus vitiorum reprimendorum, pietatisque augendae gratia fecerat; ad Pontificem deferrent; eaque veluti iniuste, vel sine causa, & cum ciuitatis magno incommodo facta, rescindi postularent. compulsos semel, atque iterum per litteras fecerunt; demum pene coactos, nobilem legationem magno sumptu Romam mittere, cum querelis, vndiq; studiosissime conquisitis. Inuitatos, instigatosque multos, vt querelas contra Carolum, eiusque presbyteros per diocesim Vicarios afferrent. eorundem actiones examinatas diligenter; inuestigatumque si quid aliquo modo ipsi, aut etiam vrbanis Vicarij of-

fendissent. si ex clero; si ex coenobijs
 etiam muliebribus esset; qui archie-
 piscopi sui præscriptionibus vellet
 contradicere; eius causam prompte
 susceptam; studiose defensam. quæ
 omnia licet regij iuris conseruandi,
 defendendive specie, nullo modo
 possent honestari: quia tamen regio-
 rum ministrorum fuerant consilio
 administrata; studio procurata; pa-
 trocinio defensa; regio nomine acta
 viderentur; adque eò indignius, quò
 regia mens ab ijs omnibus esset alie-
 na; de quo Cardinalis nihil dubita-
 ret. Ne illud quidem prætermis-
 sum; vt concionatores, honore, gratia,
 frequentique conuentu allectos in-
 ducerent; qui recte sensus hominum
 voluptariorum defenderent, Caro-
 lique rebus obrectarent. Ita quan-
 tum in ipsis fuisset, omniū ordinum
 animos ab Episcopo suo auertisse: a-
 cta, conatusque omnes euertisse; nihil
 reliqui fecisse. magnam re ipsa; im-
 becillis animis præsertim, attulisse of-
 fensionem, maximumque detrimen-
 tum. si totius ciuitatis perturbator
 verè fuisset; vti quandoque fuerat ab
 aduersarijs appellatus; durius agi fe-
 re non debuisse. quid simile vniquam
 Cardinalis in eos tanta oppugnatio-
 nis quid culpæ sustineat; eum nesci-
 re; nisi illud vere sciret; ob vitæ suæ
 errata, multò se atrociora; quàm ea
 que Dominus permiserat; comeruif-
 se. quantum quidem perspicere; & a
 Deo assiduis precibus suis; alienis-
 que consequi potuisset; id fieri semper;
 eamque ratione omnibus in rebus ad-
 hiberi studuisse, quæ Deo gratior vi-
 deretur. De eius mente, ac volūrate;
 de dominandi, alienive vsurpandi cu-
 piditate; quid post talem, totque anno-
 rum Antistitis vitam, demū ad talem
 Regem opus esset, pluribus. De legiti-
 ma, iustaque agendi ratione suadē af-
 firmare Cardinalem; non pēpercisse
 se vniquā sumptibus, vt viros doctos
 & grauissimarum rerum vsu exerci-

tatos, tum pios quoque; id quod posse
 omnes poterat; apud se haberet; quo-
 rum iudicio, & sententia; omnia re-
 cte, casteque gererentur. De modera-
 tione agendi cū magistratibus; alijs-
 que laicis hominibus; de seruādo mo-
 do; ad eos retinendos, conciliandos-
 que accommodato; quantum sibi cō-
 scijs esset, id studiose curasse. at mul-
 ta sæpe non incommodè minus, quàm
 temerè iactari. si quid decerneret
 Cardinalis; si anathematis sententiā
 ferret; si paulo liberius agere videretur;
 id vbique dissipari, prædicari
 augeri sermone; libere nimis, atque
 aultere factum; subito sacra potesta-
 tis gladium districtum. nescire autē
 homines, quæ, quantaque is dissimulasset;
 quid prius priuatim rogasset;
 hortatus esset; etiam, atque etiam monuisset.
 quæ si palam fuissent; diuersam
 opinionem omnino futuram. Enumeraturum se multa,
 & grauius facta, si Rex iuberet, in quibus iniuriam
 Ecclesiæ Cardinalis dissimulasset;
 hominibusque turbide commotis
 condonasset. quotiescumque ec-
 clesiastico gladio vsus esset, eum
 videri sibi fecisse coactum; quia sine
 grauissima culpa ecclesiæ suæ ius nō
 posset deserere; quod tueri etiam
 singillatim Pontificia auctoritate iu-
 beretur. Non ignorare Cardinalem,
 multa molli potius brachio, cohortationibusque
 curanda, & efficienda; quàm iussis, pœnisque
 instigendis. at ob contumaces, perditosque,
 qui non exiguo numero his temporibus
 vere, pijs, christianisque permitti
 sunt; iustis etiam sæpe, animaduersionibusque
 agendum. Vnum ei modum
 eum id sedulo cogitaret, tandem
 videri, vnamque rationem satisfacien-
 di magistratibus; pacisque, & quietis,
 vt vulgo putatur, conseruandæ;
 cohortari, obsecrare; si recusaretur,
 cedere; ius suum remittere. quod tamen
 semel factum; iterum paulo
 post, & in re grauiori esset faciendū;

Et eodem modo deinceps: ut abiecta demum pastorali virga, celeriter ipsa quoque vox pastoris prorsus contemneretur. De rebus ipsis, quæ is ad populi salutem instituisset; partim, verum quæ fierent ad rem pertinentent, & vere apta essent ad fidelium utilitatem; partim essent ne iuste, legitimeque facta, & iudicata; hæud difficulter existimari posse; primo quidem ex ratione, maiorumque exemplo, si locus daretur; deinde iudicio Pontificis: qui vel ipsis litteris, monitisque ad civitatem datis, satis ostenderat quid sentiret: sæpe etiam ipso regio iudicio, cum vera nunciata sunt. Sed euenta quoque ipsa, & fructus ex aucta populi pietate perceptos, magno esse argumento; quæ quidem mallet Cardinalis Regem alia via cognoscere. Si in tanta Magistratum alienatione, clerus, populusque id profecisset, quod omnium bonorum opinione, prædicationeque ferrebatur; iudicari posse, quid facturus esset ipsæ fauentibus. Non esse inuoluentum silentio, quod plurimorum sententia fuerat existimatum: multos diuino iudicio morte multatos, qui sacrum anathema parumpenderant, vel Ecclesiæ auctoritati studiose fuerant aduersati: quæ quidem existimatio tum numero mortuorum, tum conditione, rationeque mortis confirmaretur. Dictatum etiam à nonnullis qui videri vellent æquiores; Cardinalem, quamuis pijs, salutaribusque institutis, nimis tamen populum vrgeret; & præstantiore, seu ioreque disciplina premere, quam multitudi- ni conveniret; sed in eo genere Cardinalem affirmare, fidemque, ut de re spectata, & bene cognita facere; populum Mediolanensem à voluptatibus, & vitijs ad salutare exercitatio- nes, & ad alia, quæ nimis exquisita, & perfecta quidam appellarent, tradu- ci posse; idque non modò sine publi- co tumultu, quæ sine causa aduersa-

rijs sæpe commemorassent; sed magna etiam omnium ordinum consensione: si modò ipsi non impedirent, quorum erat officium adiuuare potius; & fauere optime tenere Cardinalem, quid de Mediolanensibus suis posset polliceri. Quod si etiã aliqui se difficiles præberent, quemadmodum pro humana conditione necesse esset: propter paucorum cõtumaciam non esse tamen deserendos omnes: immo conandum, ut ipsi quoque ad sanitatem reducerentur. Cogitari posse, quale illud esset; nolle rectores civitatis, ut populus ultra vilitatum quemdam, communemque modum in christiana disciplina proueheret, si posset, & facile posset. ut in singulis hominibus, ita in singulis populis variam esse posse vitæ rationem, diuersumque virtutis gradum; dedisse Deum Mediolanensibus, quod alijs fortasse non dederat. Episcopi esse necessarium officium, animas sibi commissas velle; studereque virtutis, pietatisque summis ornamentis esse instructissimas. eodem quoque rectoris laici munus referri; si modò recte pieque res penderetur. Petere Cardinalem à Regia pietate, clementiaque per Christi Domini cruciatus, effusumque ad salvandas animas inestimabilis pretij sanguinem; prouideret in reliquum tempus, ut non solùm non impediretur, oppugnareturve, sed in conatibus, laboribusque animarum causa susceptis subleuaretur, id maxime decere tam illustrem tanti Regis pietatem: cuius nomine alio quidem loco, in perfidos catholicæ Ecclesiæ perfugas pie, fortiterque bellum geri; alio autem contra Dei ministros, actaque populis salutaria pugnari, nimis indignum esset. Mentem suam plane declarare vellet, eaque mandare; ex quibus rectores prouinciæ, magistratusque intelligerent; ad regiam re, Regis ipsius iudicio, minime pertinere; immo con-

era illius esse voluntatem contentio-
nibus eiusmodi; vel quoquo nomine
illæ appellandæ essent, sese dare: ne-
que retinendi tantum imperij, vesti-
galium conseruandorum, iuris di-
cendi se esse ministros; sed morum
etiam regendorum; conseruandæ
pietatis; & augendæ; quantum qui-
dem tum pro sua auctoritate ipsi fa-
cere; tum in reliquis sacerdotes Dei
adiuare, eorumque studijs fauere, ac
inseruire possent. Recordari Cardi-
nalem qua conditione Dominus
suos inuitaret, curas, dimicationes,
perpessiones, sæpe etiam cruciatus
ijs subeundos, seque quod diuinæ o-
pis robur esset, ad id paratum esse. cu-
pere tamen in tali Principis ditione;
& ab eius ministris non sustinere.
quin etiam omnino sibi curandum,
ne per alicuius peccatum ea, vni-
quam sustineret. nemini penitus eum
concedere, qui regiam potestatem,
auctoritatemque in imperio Medio-
lanensi saluam vellet. debere hoc ius-
titia, Deoque; debere iustissimi Re-
gis pietati; debere patriæ; sibi que ip-
si, qui sub illius imperio natus, & ab
eo varie, multumque vna cum patre,
fratreque ornatus; eidem se; quan-
tum per fidem, officiaque summo ter-
ræ, cœlique Imperatori debita lice-
ret; omni tempore gratum præstare
vehementer cupiebat. In moribus
Mediolanensium recte, pieque, vt
quidem voluerat, moderâdis, multò
se magis regiæ rei, dominationique
tribuisse; quàm qui minuta quædam
tanto studio in lictorijs obsequijs, ap-
pariturisque ecclesiastici fori sine
caussa persequerentur: qui contra po-
tius tantum ex regijs rebus detrahe-
rent, quantum Dei ministris incom-
modarent. quò magis fideles Chri-
sto Domino, populi forent: eò fide-
liores etiam suo Regi iusto, catholi-
coque fore. Addidit Clericus, ex om-
nibus quæ tetigisset, alia quidem sa-
tis esse, si testata essent apud Regium

animum, vt quid sibi credendum
post hæc, quid respondendum, quid
mandandum esset, in rebus ad eccle-
siam Mediolanensem pertinentibus;
apud se pro pietate, iudicioque suo
statueret: ex quibus, si quid explica-
tius, pleniusve cognoscere vellet, se
præsto futurum; argumenta, scripta-
que suppeditaturum. Alia vero, in
quibus factò opus esset, quæque à Re-
gia benignitate opem expectarent,
separatim descripta, fufusque in ob-
latis libellis explicata iam tradidit
se; vel ab impugnatione, magistra-
tum liberâda: vel eorundem auxilio
perficienda: vel ab ipsis omnino im-
peranda, sese iterum Cardinalis verbis
suppliciter petere, vt ea omnia, con-
silio, iudicio, sapientiaque expendere-
ret, ac ponderaret sua: aut certe non
vulgaris sensus, pietatisve homines
adhiberet in consilium. Ea Rex atten-
te cum audiisset; habere se Cardinali
gratiam dixit; quòd ea relata illi esse
voluisset: habiturum se eorum ratio-
nem: quædam plenius cogitaturum;
communicaturum etiam quæ opus
esset, cum idoneis viris: significaturum
postremo, quid Clerico ipsi faci-
endum esset. Post paucos dies nun-
ciari iussit, delectum a se Didacum
Clauisum ordinis Dominicani, qui
ei à sacris confessionibus erat; cuius
opera in propositis rebus plenius co-
gnoscendis, consilioque in earum
deliberatione vteretur: eum clericus
adiret; & cum eo disereret. Dida-
cus pro sua prudentia de vnaquaque
re proposita, cum diligenter dies cõ-
plures egisset; & clericus esset dimit-
tendus: interuenit Regis ægrotatio;
quæ illum multos autumnus dies, ma-
gno cum vitæ discrimine tenuit: vt
victi Antonij, receptæque paulo an-
te Vlyssiponis lætitiâ Dominus mor-
bi dolore, vitæque regiæ periculo
compensare velle videretur. vix mor-
bo liberatus, negotium rursus admi-
serat; diemque dixerat, quo die cle-
ricus

ricus abiturus in eius conspectum veniret. Sed Annæ Reginae casus; quæ cum partu septem mensium obierat, adhuc profectioem clerici impediuit: non enim licebat in luctu, & quidem acerbo adire Regem, commemorandam vero hoc loco arbitror huius Reginae virtutem, quæ quidem in summo periculo; Regis, regieque domus, & ut existimandum est, reipublicæ christianæ charitate adeo commota dicitur; ut sese pro illius incolumitate deuoueret. commemorandus item rei euentus; nam & in vita Regi conseruanda eam Dominus adiuit; & piam ipsius accepit oblationem; quam perpetuæ saluti illi fuisse sperandum est. Cum primum igitur datum fuit, venit Clericus ad Regem; supplexque petit, ut eius voluntate discedere in Italiam liceret. Rex humanissime accepit: Cardinali nunciari iussit; cupere se vehementer eius precationibus assiduis iuari: & magnas ei de tali officio gratias agere: immo & clerico ipsi de eo quod fecisset, egit ipse. Litteris ad Cardinalem datis ea Rex tum respondit, quæ post gratiarum actionem, post eius pietatis commendationem moderationem etiam quandam in conon obscure requirerent. Didacus de moderata regendi ratione fusius litteris suis, doctèque disputauit. Duplex vero cum sit christianæ vitæ publice, priuatimque instituendæ ratio; vna, quæ rebus ad salutem necessarijs contenta est, altera quæ meliora semper, quantum possit, & præstantiora sequitur, illam magis probare plurimi videntur. potius eligenda non negant. quæ præstantiora sunt, sed difficultatem semper, humanamque imbecillitatem opponunt. at hæc pro varietate locorum, hominumque expendenda; varieque iudicanda cum sint: probatorum virorum iudicio, qui præsentibus, vsu præsertim diuturno, omnia cognouerunt, vi-

34.

dentur relinquenda. In voluptatibus licet iudicandis plurimos vidimus rerum naturam spectare potius, quam vsum; cum sæpe non mala res obperniciosum vsum, ut malæ merito sint reiiciendæ. Confirmauit vero Didacus, capturum Cardinalem magnum illius officij fructum, ea ministris, in posterum danda esse mandata, quæ ei valde probarentur: iam delectum Gubernatorem, qui pietate, ceterisque animi ornamentis gratus admodum ei futurus esset. erat is Metinæ Sidoniæ, optima pietatis opinione Dux; qui postea tamen munus dimisit. ad hæc Didacus, gratum semper Regi fore dixit; quotiescumque vellet, eadem via cum eo Cardinalis agere. Atque re ipsa, præstitum est, quod illius verbis promissum fuerat. nam ex eo tempore satis ex sententia res Carolo successerunt. maxime vero Carolo Aragonio, Duce Terræ nouæ prouinciæ præfecto; pleraque fuerunt, quod ad civilem potestatem attineret, populi Mediolanensis salutis facilius, perfectiusque curandæ non mediocriter accommodata: quod ex sequenti historia perspicere licebit. Multis rebus significauit Rex, leuationem eam sibi gratam fuisse: multisque indicijs, quàm bene de Cardinali sentiret, quantique eum faceret, eo tempore demonstrauit: siquidem adeundi potestate clerico celeriter facta; satis longum eius sermonem, libenter audiuit: negotium multiplex, tali tempore; id quod neque facere solebat, neque fieri posse cubicularius putauerat; in bello, quod ei maxime cordi esse dicebatur; propeque in procinctu, humanissime suscepit. rem suo tantum, ut postulatum erat, & religiosi viri iudicio; qui ad consilium deferre consueuisset; existimauit: nam ita Clericus: re diligenter inuestigata, cõperit esse factum. præterea in maximo sui morbi periculo, cum ea Pacensis ciuitas, morbis, &

22.

